

A visszautasíthatatlan kétharmados ajánlat

Fotó: Szabó Barnabás

Magyar Bálint tanulmánya a Fidesz autokratikus kísérletéről

Semmin sem csodálkozom, csak azokon, akik csodálkoznak.

Semmi sem történt 2010 áprilisa óta, aminek ne látta volna az előképét, aki a Fidesz első kormányzását végigkövette. Semmi sem változott, sem a szándék, sem a cél, csak a feltételek: a kétharmados parlamenti többséggel jórészt megszűntek a hatalomgyakorlás intézményes korlátai. A párt után, ahol régóta tőle függ minden és mindenki, az állam is egyetlen személy fennhatósága alá került és az engedelmességre kényszerítés Fideszen belül alkalmazott technikáit ma már a társadalom egészén alkalmazza.

2010 után Magyarország csak azt kapja, amit a Fidesz már korábban megkapott.

A párt megszerzése, a vazallusi rendszer kiépítése

1999. december. Csapatpszellelem – ez a szöveg állt a HVG emlékezetes címlapján, ahol puha kalapot viselő, öltönyös urak álltak körül a karosszékben

ülő, szintén öltönyös, puha kalapot viselő nyolcadikat, a főnököt. Csapatot látunk, a grafikus szándéka szerint a harmincas évekbeli chicagói fajtából, ahol a karosszékben ülő Orbán Viktor személye meghatározó, de a többiek is a szűk csapat tagjai. Nem csak főnök van, hanem még főnökség is.

Eltelt egy évtized, és ma már csak főnök van. Az akkori csapat minden tagját számúzták a hatalom legbelső köréből: Szájer Józsefet, Áder Jánost, Deutsch Tamást Brüsszelbe, Pokorni Zoltánt hegyvidéki polgármesternek, Stumpf Istvánt alkotmánybíróként, Kövér Lászlót parlamenti elnöknek, Várhegyi Attilát a Fidesz közeli magánzféréba. A gulyás-archipelag helyszínei: Brüsszel, a budai hegyvidék vagy az Alkotmánybíróság vitathatatlanul edesebb terepe a politikai számúztetésnek, mint a személyes hatalomkoncentráció évtizedekkel korábban látott tábora. Az érintetteknek egy szavuk sem lehet. Nincs is.

Mi történt egy évtized alatt a Fideszben? Mi történt Magyarországon? Tíz éve megjelent cikkemben (Magyar polip – a szervezett felvilág. Magyar Hírlap, 2001. 02. 21.; http://www.magyarhirlap.hu/velemenymagyar_balint_magyar_polip_a_servezett_felvilag.html) azt írtam első kormányzásuk idejéről, hogy a liberális demokrácia intézményrendszere még korlátozni tudja a szervezett felvilág kiépülését és működését. Szervezett felvilágnak azt az új, magyar jelenséget neveztem, amelyben – a szocialisták oligarchikus szerveződéssel szemben – a demokratikus intézményrendszer keretei között működő hatalom maffiamódszereket alkalmazva, állami segédlettel terjeszkedik lefelé. A szervezett felvilágban az állam nem a maffia eszköze, hanem ő maga a maffia. Változatos eszközeit így azonosítottam: a közpénzek kontroll nélküli elköltése, kivonásuk a parlament ellenőrzése alól; magánvállalatok építése közpénzből; a közvagyon magánvagyonná transzformálása; az ezt szolgáló kormányzat zsarolás; magánvagyonok lenyúlása állami segédlettel és klientúra építés ugyan-csak közpénzből.

Vagyis a „magyar polip” fölülről hatol lefelé, szemben a filmekből ismerős, klasszikus helyzettel, ahol a szervezett alvilág próbál a politika vi-

lágához felfelé kapcsolatot építeni és befolyást szerezni. „A szervezett felvilág az államhatalom teljes fegyvertárával dolgozik politikai és gazdasági érdekei érvényesítéséért. A jelenség a harmadik világot idéző képzeteket kelt, de míg ott ez rendszerint politikai diktatúrával vagy operettdemokráciával párosul, Magyarország egyelőre még nem tart itt. Nálunk csak narancsköztársaság épül: folyamatosan csonkulnak a demokrácia intézményei, de még nem dőlt el, hogy a végrehajtó hatalom teljes mértékben maga alá tudja-e gyúrni a független hatalmi ágakat és intézményeket” – zárult írásom tíz évvel ezelőtt.

Az állam ledarálásához a párt ledarálásán keresztül vezetett az út.

Először a nagy jobbra menetelést ellenző alternatív liberális vonal képviselőivel számoltak le. Kevésbé később már az új realitásokat észre nem vevő elnökelölteni fellépés is megbocsáthatatlan illojalitásnak számított: a kilencvenes évek közepén Wachler Tamás ezért tűnt el nyomtalanul a süllyesztőben. Majd következett a Fidesz szervezeti felépítésének a választókerületi rendszert leképező át-

alakítása, mikor is a területi hatalmi elit kulcsfiguráit már a pártelnök jelöli ki. Ettől kezdve egymaga dönt a képviselőjelöltek kiválasztásáról és a pártlisták összeállításáról is. E változások szimbolikus megerősítését jelentette, hogy legutóbb a képviselőjelölteknek már a pártelnök vidéki birtokára kellett zárandokolniuk hűség esküt tenni. Akár Coppola filmjében.

A folyamat logikus folytatása, hogy a legutóbbi önkormányzati választások Fideszen belüli konfliktusai során a vezérhez hű, a vazallusi láncban a hozzá bekötött jelölttel verették meg az ösfigyelmű, de a párton belül más vezető káderének tartott helyi embert. Vagyis a kiépült vazallusi rendszerben már nem elég a Fidesz iránti lojalitás, első-sorban a vezető hívének kell lenni.

A fideszesek tudják, nincs értelme a felső döntéseket megkérdőjelezni, kibeszélni, lázadni, hiszen már egy szakértői eszélolás is a politikai pálya végét jelentheti, mint Mádi László óvatlansága az ingatlanadóval. Csak a hűség jelent védelmet, az engedetlenség pedig kiűzetést, egzisztenciális el lehetetlenülést von maga után.

Folytatás a II. oldalon »

IV • Tanulmány

Folytatás az III. oldalról »

Az első kormányzasi ciklusokban némi maradék állami vagyont még lehetett nem tökéletes cégeknek – a vételárát döntően fedező – hitellel politikai kapcsolat révén áron alul megnyerni (lásd CD Hungary), vagy az állami megrendelések piacáról a külföldi versenytársakat lesöpörve megvásárolni (lásd Vegyész). Azonban az első út kincsei elfogyóban, a második út pedig túl macerás.

Gazdasági elitcsere - visszautasíthatatlan ajánlat

A részleges gazdasági elitcsere nem a hagyományos, bejáratott, akár rendszerbe szervezett, szinte az adóztatás pontosságával működő korrupció logikája szerint működik. Két prototípusával már az első Fidesz-kormány idején is találkozhattunk. Ilyen volt a privatizált BAV Rt. rendőrségi és MFB-s segítségével történő visszaállamosítása, majd baráti körökbe történő újbóli kiperivatizálása. A Mol gázüzletágának lerablási kísérlete, melyet az alacsonyban tartott hatósági ár és az MFB segítségével kívántak végrehajtani, csak a választási vereség miatt hiúsult meg.

Az új technika lényege a „take over”, azaz amikor magánvállalatok kiszorítása és újjak felépítése helyett a meglévőket veszi át jogon kívüli eszközökkel a szervezett felvilág. Esetleges későbbi kutatások révén - a jövedelmező, piaci szegmensükben vezető vállalatok tulajdonoscsereiről - majd képet alkothatunk e tudatos és központi vezérelt elitcsere mértékéről. Az új magyar középosztály megerősítése népmesei természetességgel esik egybe a Fidesz körüli, s akár a politikába benyúló új tulajdonos réteg kialakulásával. Ahhoz, hogy a szervezett felvilág ajánlata egy vállalat átvételére visszautasíthatatlan lehessen („an offer you cannot refuse”) legalább négy fenyegető potenciállal kell rendelkeznie: (1) korlátlan uralt jogalkotói hatalommal, (2) pártműveléssel és rendőrséggel, (3) lojális adóhatósággal és (4) az állami megrendelések és pályázatok feletti teljes kontrollal.

Az ajánlat vonatkozhat egy cég részben vagy egészen történő átvételére, függően a tulajdonos együttműködésétől vagy zsarolhatóságától, piaci áron vagy könyv szerinti értéken. Ellenkező esetben bevethető az országgyűlés, amely egy hirtelen törvény módosító indítvánnyal ki tudja iktatni a piacról a meg nem kaparintható céget (ESMA), vagy egy természeti katasztrófa nyomán olyan rendelkezést hozni, amelynek alapján veszélyhelyzetre hivatkozva korlátlan ideig állami ellenőrzés alá lesz vonható szinte bármilyen magánvállalat (Mal Zrt.). De a cél érdekében aktivizálódhat az ügyész, az adóhatóság, a KEHI vagy más állami ellenőrző szerv is. Bármelyik képes akár a teljes üzletet ellehetetleníteni. S miután a vállalkozó jelentős része - már csak a kelet-európai társadalomfejlődés okán - a szürke gazdaságban is mozog, nagy részük ezért különböző mértékben, de fogható. Az így meglepetésszerűen alkalmazható jogszervi retorziók a pénzügyi bírságtól a szabadságvesztésig terjedhetnek. S a már említett állami szervek politikailag motivált szelektív érdeklődése biztosítja a kellő meggyőző erőt az üzletek nyelbeütéséhez.

A megoldások széles skálán mozognak: egyesek tulajdonuk egy részét elveszítve paradox módon még növelhetik is jövedelmüket az új (rész)tulajdonos által már stabilan biztosítható állami megrendelésekkel és/vagy elnyert pályázatokkal. Másokat piaci áron vagy az alatt kifizetnek, de egyéb tulajdonukat megőrizhetik. Olyanok is vannak, akik a szabad elvonulásért cserébe válnak meg tulajdonuktól vagy annak egy részétől. S mivel az új kurzusban a focit szeretni kell, egyeseknek - ki tudja, jutalmából vagy büntetésből - örökbe kell fogadniuk egy-egy futballcsapatot is. A politika és a gazdaság közötti üzletmenetet az ügyesség és az adóhatóság nyomatókios aktivitása tartja életben. A korrupciós alvilágban való mozgás az azzal alaplatlanul besározott példája csak erősíti a szervezett felvilág és a gazdaság közötti „nemzeti együttműködés” készségét. Annál is inkább, mert immár ők is tudják, hogy „ezek

A megoldások széles skálán mozognak: egyesek tulajdonuk egy részét elveszítve paradox módon még növelhetik is jövedelmüket az új (rész)tulajdonos által már stabilan biztosítható állami megrendelésekkel és/vagy elnyert pályázatokkal.

nem viccelnek”. A dilemma, hogy vajon a gazdaság mágnásai tartják-e kézben a politikát vagy fordítva, az utóbbi javára dől el. Nem lenne meglepő, ha a megszeppent magyar mágnások álmaiban már Hodorkovskij kísértene. A lojális kis- és középvállalkozások számára – csakúgy, mint tíz évvel ezelőtt – a Széchenyi-terv jelent megerősítési és kiugrási lehetőséget. De a politikai szempont e program esetében is fölülrja a gazdasági megfontolásokat.

A sarc mint gazdaságpolitika

A társadalmi vízió nem más, mint az új „nemzeti” tulajdonosi réteg és középosztály megteremtése a mágnásoktól a kisvállalkozói egzisztenciáig. Életelménye a rend és hit által összetartott, feltörekvő, rendszeres és rendszeremelő, „devianciáktól mentes” derékhad. Ezt a megcélzott társadalmi csoportot, amely a Fidesz politikájának gerincét adja, valóban könnyebb összefogni az „isten, haza, család” által meghatározott értékrenddel, mint az egykori alternatív liberállal. A kollégista fiúk egykori fővárosi kiruccanása ifjúkori eltvelyedésnek, kicsapongásnak minősül. Féltreértés lenne azonban a mai retorikát pusztá máznak és mimikriának tekinteni, mely ettől persze még lehet cinikus. Egyéni gyarapodásuk harmonikusan illeszkedik e társadalmi vízióba, és lelkükben a „jussát megszerző szegénylegénynek” látva önmagukat még igazolást is nyer. A mesében persze könnyebb volt a legkisebb fiúnak elnyernie a fele királyságot: még nem nehezítették a dolgát holmi összehajthatatlansági szabályok.

„Gazdaságpolitikájukat” csak ezek figyelembe vételével lehet értelmezni. A szocialisták gazdaságpolitikájának ciklusait a permetező osztogatók és a fűnyíró megszorítások váltakozása jelentette, ami az egykori tervezés időszejében megfigyelhető ciklikusság (Bauer Tamás) torz továbbélését jelentette. Nem a gazdasági növekedést ösztönző, hanem szavazatgyűjtésért és a gazdasági növekedés forrásait; a megszorítások pedig – reformok híján – nem szolgálták a hatékony, racionális gazdálkodási minták megteremtését. Egy kézen meg lehet számolni az elmúlt másfél évtized azon területeit, ahol komolyan vehető rendszerszintű reformok történtek: magánnyugdíjpénztárak létrejötte, felsőoktatási és részben közoktatási reform, önkéntes és hivatásos hadsereg megteremtése.

A Fidesz esetében a hatalmi szempontoknak alárendelt gazdaságpolitikát a célirányos juttatások és sarcolások kettőssége jellemzi. A szocialisták gazdaságpolitikájában a kedvezményezettek és megszorítottak egyaránt értékeslegesen kvázi társadalomstatisztikai kategóriáknak jelennek meg: ha képesek rá, mindenkinek adnak, ha viszont el kell venni, az a külső körülmények személytelen szorítása indokolja és amíg lehet intézményeken gyakorolják. A Fidesz esetében a juttatások és az elvonások ideologikusan és morálisan vezéreltek és kommunikáltak. A juttatások (adókedvez-

mények, régi és új Széchenyi terv) a nemzet „egészséges” szaporodását, a nemzetfenntartást, a keresztény középosztály megerősítését stb. szolgálják. A költségvetési egyensúlyt biztosító elvonások pedig átideologizált, büntető sarcként jelennek meg. Gazdaságpolitikájuk nem más, mint egy antropomorfizált, folytonos küzdelem a nemzetépítő és a nemzetrontró erők között: különadót vetnek ki az extraprofitot termelő bankokra, távközlési vállalatokra és energetikai cégekre, a profitjukat külföldre menekítő multikra, az egészségtelen élelmiszereket forgalmazó „hamburgergyártókra”. Ezen akciói széles társadalmi támogatottságot élveznek, hiszen a kisemberek rendszerváltás utáni élménye, hogy miközben az elnyomás nagy rendszereit (egypártrendszer, állami monopólium) felszámoltuk, az elnyomás és kiszolgáltatottság kis rendszerei tovább élnek velünk. Az állampolgár ha lehet, egzisztenciálisan még kiszolgáltatottabb a bürokráciával, a közüzemi vállalatokkal, a bankokkal szemben, mint korábban. Ez a bizonytalansága és frusztrációja a központi kormányzat sarcoló intézkedéseit támogató és legitimáló indulatokká formálható, miközben nem veszi észre, hogy a kormányzat által beszedett sarc nem a fogyasztóvédelmet – azaz őt – erősíti, nem a reménytelen hiteleseknek – azaz neki – segít, hanem a központi költségvetés lyukainak betömését szolgálja, és természetesen ugyanúgy „zemberek” - azaz az ő zsebéből, mint a „normál” megszorítások esetében.

Mikor pedig a jórészt államilag finanszírozott nagy rendszerektől kénytelenek jelentős forrásokat elvonni, a rendi ellenállás artikulálódását megelőzendő, a „gyanús pénzügyeket feltáró átfogó vizsgálatra” bejelentkezik az elszámoltatási kormánybiztos. Ahogy az a felsőoktatásban történő 38 milliárdos zárolás bejelentését megelőző napon is történt.

Ha e nagy intézményi bevételek sem elegendőek, akkor átideologizált érvekkel megindul a magánmegtakarítások lerablása. Ha a magán-nyugdíjpénztári megtakarításokat el akarják vonni, akkor hangulatot keltenek: „eltözsdezik a pénzünket”. S ha ez sem elég, a tagok megszarolásával és bennmaradásuk technikai ellehetetlenítésével, megfélemlítéssel biztosítják a 3000 milliárdos vagyon döntő részének einstandját. A magánnyugdíjpénztárak eltiprásának különlegességét az adja, hogy itt a tagok számára a saját veszteségük sokkal közvetlenebb és átélhetőbb, mint más, közvetett sarcok esetében. A piac logikája persze korlátokat emel e voluntarista célok teljesíthetőségének, s a sarc költségeit kerülő úton, kevésbé átélhetően, de áthárítja a fogyasztóra. Ez ürügyet ad az átideologizált nemzet szabadságharc folytatására a gazdaság szereplőivel szemben, s a politika önkényes beavatkozásának tucatszerű intézményét hozza létre. Árkommandó, hogy a megsarcolt multik ne emelhessenek árat, bér- és adóakciócsoportot, hogy magánvállalatokat az szja-módosítás miatt alkalmazottaik jövedelemkiesésének kompenzálására kényszerítsék, a KEHI pedig törvényellenesen lerohanja a már kifosztott magánnyugdíjpénztárakat. Minél abszurdabb és minél kevésbé illeszthető a piaci logikába a tervezett akció, annál inkább ölt moralizáló-kriminalizáló jellegét. A bűnbakképzés és módszeres karaktergyilkosság – legyen szó intézményekről vagy azokat megtestesítő személyekről – a gazdaságpolitika szerves részévé válik.

Küzdelmük a Nemzeti Bank vezetésének megszerzéséért is arról szól, hogy ha mindezek a bevételek sem elegendőek, akkor egy lazább inflációs politika révén személytelen módon lehessen leértékelni a lakossági bevételeket.

Akiktől pedig nincs mit elvenni, azoknak kevesebbet kívánnak adni. „Fent” megpróbálják kiszorítani a „nemzetidegen” szellemi és gazdasági elitet, „lent” megpróbálják a „nem nemzetalkotó” szegényeket. Terveik, intézkedéseik itt is egy rendpárti világképbe illeszkednek: 90 napra harmadolják a munkanélküli ellátást, a minimálbér felére csökkentik az összegét, az ellátásban részesülőket bármilyen végzettséggel bármilyen közmunkára lehet kötelezni. Ha pedig nem jönnek létre a beígért munkahelyek a büntető-intézményi elkülönítést erősítő három csapás büntetőpolitikája és a szabálysértések esetében alkalmazható elzárás

segít a gondon. S a nem a törekvő derékhadhoz tartozók gyermekei számára sem irgalmasabb a pálya: a büntet-hetőség korhatárát 12 évre szállítják le, 6 évesen kötelezően bekényszeríténe az iskolába, a gettókba terelést a nulladik évfolyam felzárkóztató (értsd: elkülönítő) osztályaiban kezdik, visszaállítják a kisgyermek buktatásának lehetőségét, „megkönnyítik” a magántanulóvá válást (értsd az iskola lehetőségét a kényelmetlen diákoktól való megszabadulásra), és 18-ról 15-re szállítják le a tankötelezettség korhatárát. Menjetek Isten hírével – szól a keresztényi könyörület és megértés oktatáspolitikája, a „Taigetosz terv” (Trencsényi László), ahol a zuhanást mégis csak túlélőkre a szakadék alján egy csendőrt vár. Mindezek egyben bepillantást is engednek az EU számára kidolgozott roma stratégia valódi értékvilágába.

Autokrácia és autarchia

A politika erőszaktevése a gazdaság világán – emlékezzünk a „szocializmus egy országban” kísérletére – még elzárt, nagy rendszerekben is korlátozottan működőképes. Magyarország a maga „poszt-trianoni” méretével már visszavonhatatlanul a **globalizált piacok** szerves része. Míg a kommunista rezsimek a határok lezárásával megakadályozhatták, hogy polgárai a lábukkal szavazzanak a rendszerről, addig ma az EU tagjaként semmilyen politikai természetű beavatkozás a gazdaság világába nem tudja megakadályozni, hogy a vállalkozások tőkékük, a polgárok pedig megtakarításaik kimenekítésével válaszoljanak az efféle kísérletekre.

Az autokrácia adekvát gazdasági kerete az autarchia lenne, hiszen szíve szerint nem nagyon túri, hogy politikai uralmának határain belül a gazdaság az általa diktálttól eltérő logika szerint működjön. Ezért a végeláthatatlan és folytonos kampányok sora, melyekkel megpróbálják és uralni kívánja az ideológiailag kriminalizált gazdaság szereplőit. A kétharmados parlament erőfölénnyel védelezhajtott autokratikus politikai fordulatnak ez az első valódi korlátja. Lehet, hogy egyetlen szavával engedelmességet kelthet a köztisztviselői körben, de a tőzsdék engedtelenségét sem parancssal, sem ráolvasással kezelni nem tudja. A világgazdaság intézményi túlnyúló törvényhozói hatalma: akárhány léket kíván rendpárti, gazdaságon kívüli eszközökkel betönni, a piaci logikának gátat emelni, a piac egyre számosabb helyen szakítja át a gazdaságon kívüli kényszerek gátjait. Hite szerint nemzeti szabadságharcosként küzd a globalizált világgazdasággal, csak hogy a világgazdaság „törvényei” nem legyőzhetők, legfeljebb javunkra fordíthatók.

Az **Európai Unió** ráadásul a „politikai autarchia” sajátos szabályait sem nézi jó szemmel egy-egy renitens tagja részéről, mint ahogy azt a médiatörvény, s az egyéb autonóm intézmények önállóságát csorbító intézkedések viszszenhangja is mutatja. De hiába vagyunk az EU tagjai, valódi – a demokratikus elvek megsértését – szankcionáló erővel az unió sem bír. A magyar példa csak rávilágít az európai közösség azon gyengeségére, hogy nincs komolyan vehető közös értékrend az értékrend megsértését szankcionáló közös jogrend nélkül. Világosan kell látnunk, hogy ez a demokratikus intézményrendszer mégoly sértő intézkedések esetén is behatárolja az EU válaszlépeit. Ugyanakkor a jövőbeni gazdasági együttműködés fejlődésének is határokat szab a politikai közösség korlátozottsága. S bár a bővülő Európa megtette az első lépéseket abba az irányba, hogy ne juthasson a 17-18. századi lengyel nemesi köztársaság sorsára, még messze vagyunk attól, hogy Amerikával vagy a felemelkedő Kínával és Indiával szemben hatékony és távlatosan versenyképes közösséggé váljon. A kérdés egyben identitáskérdés is: mi a magyar és az európai identitás viszonya egy polgár esetében. Ha az előbbi a kizárólagos viszonyítási alap, akkor az EU számunkra csak az elősködés terepe lehet, melyből annyit kell magunknak kiperéselni, amennyit csak lehet, s csak annyit adni vissza, amennyit feltétlenül muszáj.

Európa számára három választási lehetőség adódik. Az első, hogy túsza marad a kis zsarolások rendszerének,

ahol a nemzeti érdek mindennekfölött álló jog, a nemzetközi, uniós szolidaritás pedig minden körülmények között elvárható kötelesség. A második, hogy ebből az unió vezető politikai és gazdasági hatalmai a kétszemes Európa irányába kívánnak lépni, ahol a felnőttek a kezelhetetlen gyermekeket ugyan a nappaliban hagyják, de ők a komoly ügyeket megbeszélni – nicht vor dem Kind – elvonulnak a kártyaszobába. Erre a lehetőségére utal Merkel és Sarkozynek a „versenyképességi paktummal” kapcsolatos aktuális felvetése. A harmadik a föderális Európa irányába történő határozott elmozdulás. Ehhez azonban az kellene, hogy Európa polgáiraiban a nemzeti és az európai identitás érzése közel azonos átéltségű legyen. A miniszterelnök nyilvános szerepléseinek színvonalát háttérét megjelölő zászlóerdő, melyben véletlenül sem található egyetlen európai uniós zászló sem, világosan mutatja a Magyarországot vezető politikai elit állásfoglalását e kérdésben.

A globalizált gazdaság és az uniós közösség gyengíti ugyan az autokratikus kísérlet kiteljesedésének lehetőségeit, de hogy milyen mértékig tud gátat szabni neki, az belső viszonyainkon múlik.

Vörös farkok helyett

Bár a Fidesz öntörvényűen hajt egy autokratikus berendezkedés kialakítására, abban, hogy erre lehetőséget kapott, a szocialista-liberális kormányzat felelősége nem megkerülhető. Egyrészt reformgyávaság, kormányzásképtelenség és korrupció, másrészt politikai doktrínáris és egymással összeférhetetlen elvárások hajszolása. Ez a szocialistáknál végzetes hitelvesztéshez, a liberálisoknál önfelszámolóshoz vezetett. Ma a szocialisták a Fidesz-kormány ellenzékiént nem csak a személyi terheket és a megosztottságot cipelel magukkal, hanem a megújító gondolatok hiányát is. A „nem ezt ígérték az embereknek” nem más, mint a régi – szociális populizmust idéző – lehangoló nóta. Az „antifasiszta harc” pedig ma már akkor sem működik komolyan vehető ellenzéki legitimáló és -formáló baloldali ideológiaként, ha a farkasok már nem csak a távoli üvöltését hallani. A liberális értékek iránt valamennyire is fogékony szavazótábor ugyanakkor szinte reménytelenül politikai képviselet nélkül áll.

Az LMP képtelen felismerni és megformálni a helyzetéből objektíve adódó lehetőséget, hogy a korábbi politikában érintetlenként lehetne a fideszes hatalomgyakorlással szembeni fellépés legitim tényezője. De ehhez ideológiája túl eklektikus és zavaros, vezetői pedig túl amatőrök. Még maguk sem tudják, hogy hogyan hajózzanak az antifasiszta egységfront Szkül-lája és a látszólag emelkedett, de mégiscsak a Fidesz akaratlanul is segítő udvari ellenzék Kharibudisze között. Helyzetük némileg az egykori kommunista reformértelmség helyzetéhez hasonló: ha belülről nézzük, kint vannak, ha kívülről, bent vannak.

Új liberális vagy balközép politikai erő megjelenéséhez ugyanakkor nem csak az elégedetlenség kritikus tömegére van szükség, hanem a zsigeri és populista válaszokkal szakítani képes lelki és szellemi beállítódásra is. Sőt, még ez sem elég, hiszen minden új mozgalom sikerének további feltételei is vannak: néhány karizmatikus személyiség és szakszerűség. Valamint kiszámíthatóság, hogy akik rájuk szavaz, tudhassa, ténylegesen kit és mit támogat. Jelenleg még nem lehet tudni, hogy az újabb és újabb sérelmek (mint például a szólásszabadság korlátozása vagy a magánnyugdíjpénztárak lerablása) nyomán így-úgy intézményesülő spontán tiltakozások kitermelik-e azt a garnitúrát, amely képes új politikai erőként megjeleni a színen. Az azonban több mint valószínű, hogy új arcoknak kell feltűnniük. Nem a „jőjjön a tiszta lelkű fiatal generáció” buta populizmusa miatt, hanem pusztán abból a tényből kiindulva, hogy a politikai karaktergyilkosság kultúrájában sem az igazlatlanul besározottak, sem a ténylegesen ellopottak nem léphetnek újra színre a siker reményében. Hogy is nézne ki, ha Mercutio, miután Tybalt – Rómeó hóna alatt egy kardszúrással – megölte, a következő felvonásban visszatérne, mondván, van még tennivalója.